

Vyčleňování sil Armády ČR

Naše armáda ve své historii plnila některé úkoly samostatně, ale ve většině případů se na jejich plnění podílela v národním měřítku společně s některými soudobými základními nebo ostatními složkami integrovaného záchranného systému a v mezinárodním měřítku společně s armádami dalších států v rámci mnohonárodních uskupení. Vrcholný vojenskopolitický dokument „Bezpečnostní strategie České republiky“ v části E-c (Obranná politika) uvádí, že:

„AČR buduje pozemní a vzdušné síly a podpůrné složky v souladu s přijatými závazky vyplývajícími ze členství v NATO a s přihlédnutím k budoucímu zapojení do obranné a bezpečnostní politiky EU. Připravuje se k tomu, aby byla schopna samostatně nebo s alianční podporou účinně reagovat na všechny bezpečnostní hrozby vojenského i nevojenského charakteru a současně, v souladu se strategickými zájmy, se podílet na mírových operacích mezinárodního společenství vycvičenými, mobilními a logisticky soběstačnými silami, v operačním nasazení ve dvou paralelně probíhajících operacích (včetně rotace), v počtech, které dovolí ekonomické možnosti státu.“

V části E-d (Politika v oblasti vnitřní bezpečnosti) dále uvádí, že „Ministerstvo vnitra spolu s Policií ČR společně s ozbrojenými silami, zpravodajskými službami, záchrannými sbory a havarijními službami zajišťuje bezpečnost České republiky. Cílem těchto složek zůstává zajištění ochrany životů, zdraví, bezpečnosti, majetku a životního prostředí obyvatel České republiky před všemi druhy bezpečnostních hrozeb“.

Všechny tyto úkoly jsou legislativně podloženy, i když je třeba říci, že legislativa rychle stárne a její pravidelná novelizace je potřebná. Vyplývá z nich, že vyčleňování sil ve prospěch civilních složek v národních podmínkách, jakož i ve prospěch mezinárodních bezpečnostních a vojenských struktur, bude velmi častým jevem. Samostatné plnění úkolů armádou bude spíše výjimkou.

V článku „Síly pod národním velením“ (viz Vojenské rozhledy č. 3/2001) jsem se zevrubně zabýval otázkami souvisejícími s vyčleňováním velkého kontingentu sil AČR do spojeneckého uskupení sil NATO, které by plnilo úkoly podle článku 5 Severoatlantické smlouvy a kdy se Česká republika nacházela v podpůrné zóně eventuelního ozbrojeného konfliktu.

V tomto článku bych chtěl zveřejnit své názory a alespoň v obecné rovině popsat zásady pro vyčleňování sil v různých situacích a scénářích, které by mohly připadat v úvahu. V první části se zmíním o vyčleňování sil k vedení bojových operací, v další se dotknu případů nebojového použití vyčleněných vojsk. V závěrečné části se kriticky vyjádřím k problémům kolem schopnosti AČR, resp. naší republiky, z hlediska možností vyčleňovaných vojsk v různých krizových situacích v národním i mezinárodním měřítku.

Vyčleňování sil do bojových operací

Tvrzení, že Armáda ČR povede samostatně klasickou bojovou operaci k obraně území České republiky, teoreticky připouštím, ale prakticky si ji nedovedu představit.

Tento typ bojové operace (resp. obranné operace AČR) byl v podmínkách nečlenství ČR v NATO samozřejmostí, i když reálnost vedení tohoto typu operace byla problematická. Muselo by jít o protivníka, jež disponuje alespoň troj- až pětinasobnou převahou a měl by jím zřejmě být náš soused.

V situaci, kdy jsme členským státem NATO, jde, podle mého názoru, o téměř nulovou pravděpodobnost. Úvahy tohoto typu jsou těžko přípustné i z toho důvodu, že naše členství v NATO by v tomto případě nemělo žádný smysl.

Ani názory, že „ze začátku bychom vedli obrannou operaci jen vlastními silami a spojenci z NATO by nám pomohli později“ mají komický nádech i z toho důvodu, že bychom podceňovali celou vlastní a alianční zpravodajskou službu, a zároveň přeceňovali uplatnění momentu překvapení, zvláště klamání ze strany potenciálního protivníka.

Jedinou bojovou operací, kterou může AČR v podmínkách členství ČR v NATO jako celek vést, je **operace k obraně a ochraně teritoria**, která by byla vedena **paralelně** s eventuální alianční bojovou operací k obraně území některého ze členských států NATO (tedy paralelně s bojovou operací podle článku 5 Severoatlantické smlouvy), území České republiky nevyjímaje, a do jehož uskupení by AČR **vyčleňovala** kontingent sil.

Z výše uvedeného důvodu si trávám tvrdit, že na ostatních typech bojových operací (jež uvádí např. Doktrína Armády České republiky) se **AČR může pouze podílet**.

Na **obr. 1** je znázorněno, o jaké bojové operace může jít. I bojové operace NATO, provedené mimo čl. 5 Severoatlantické smlouvy, připadají v úvahu. Dokonce může jít o typ bojové operace, patřící do operací mírových - typu „mírová operace k vynucení míru“.

Velikost vyčleněného kontingentu by byla závislá na několika okolnostech. Důležitým činitelem by měla být **vzdálenost bojové zóny od našeho území**. Pokud by operace k obraně území členských států NATO probíhala na území České republiky nebo v jeho blízkosti (např. v podpůrné zóně), byl by vyčleněný kontingent kvantitativně i kvalitativně největší. Pod národním velením by při této situaci zůstaly síly, které by byly počtem i kvalitou výzbroje nejslabší. V duchu Strategické koncepce NATO se počítá i s vyčleňováním sil AČR do bojových operací mimo čl. 5 Severoatlantické smlouvy, tedy do prostorů mimo území členských zemí NATO.

Do těchto „expedičních“ operací by mohly být zapojeny i nečlenské země NATO a měly by být vedeny podle mandátu OSN nebo OBSE a se souhlasem oficiálního politického vedení postižené země. Podle mého názoru by se na těchto typech operací AČR podílela menším uskupením sil, předpokládám až do síly zesíleného praporu. Obdobně jako u klasických bojových operací by byly vyčleněny potřebné podpůrné a zabezpečovací síly. Pokud by operace podle článku 5 nebo i mimo čl. 5 probíhala v prostoru od našeho území vzdálenějším, určitě by velení NATO, nebo představitelé bezpečnostních struktur (OSN, OBSE, ZEU nebo EU) požadovali vzhledem k tomuto činiteli úměrně menší příspěvek.

Obdobná velikost vyčleněných sil by zřejmě byla vyjednána s těmito organizacemi pro případ vyčlenění vojsk do mírové operace k vynucení míru. Jelikož by se na tomto typu bojové operace mohly podílet i další státy Partnerství pro mír (PfP) nebo i jiné, šlo by zřejmě o malý kontingent vyčleněných sil.

Obr. 1

Neméně významným činitelem by byla **intenzita a mohutnost (velikost) ozbrojeného konfliktu**, který by vycházel ze síly protivníka a použitých zbraňových systémů. Dá se předpokládat, že s jeho intenzitou a rozsáhlostí by se požadavek na kvalitu a kvantitu vyčleněných sil zvyšoval. V duchu výše citované „Bezpečnostní strategie České republiky“ by byly brány v úvahu i **ekonomické možnosti naší země**. Koneckonců by vše záleželo i na konkrétním stavu naší armády a momentálním reálném vyčlenění sil mimo naše území nebo zasazení na vlastním teritoriu k plnění různých úkolů.

Na **obr. 2** jsou znázorněny příklady vyčlenění sil do bojových operací. Je nutno připomenout, že vyčlenění mechanizovaného praporu, mechanizované brigády nebo dokonce mechanizované divize znamená vyčlenění dalšího nejméně stejně rozsáhlého kontingentu podpůrných a zabezpečovacích sil, zejména vrtulníkoveho letectva, sil a prostředků logistiky, sil a prostředků vojskové zdravotnické služby a vojenské policie. Taktické letectvo AČR by v rámci vyčleněného úsilí taktického letectva NATO mohlo také působit ve prospěch našeho kontingentu.

Podle mého názoru je vyčleňování mechanizované divize do vzdálenějších oblastí od vlastního teritoria dosti problematické z několika známých důvodů, zvláště se jedná o přepravní problém vlastními silami. Velitelsko-štábní cvičení „Morava 1999“ a „Morava 2000“ obnažila množství překážek, které víceméně tento předpokládaný úkol odsunuly do oblasti teorie. I vyčlenění mechanizované brigády by pro AČR, resp. pro Českou republiku, byl úkol složitý.

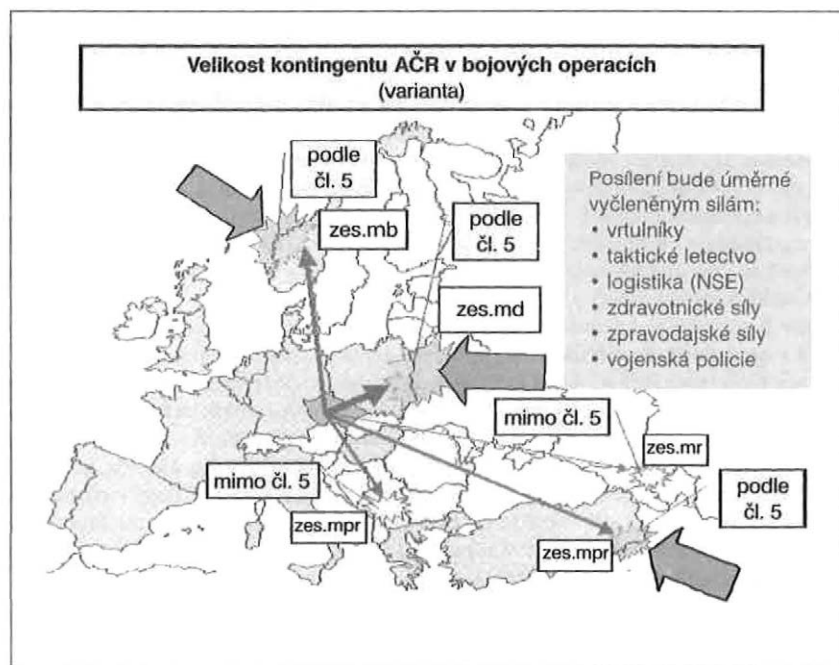
Vše má svou příčinu v podceňování obranného výzkumu při přípravě podkladů k podpoře vrcholového rozhodování našich politiků a vysokých vojenských

představitelů v době našeho intenzivního snažení být co nejdříve a za každou cenu členským státem NATO. Dnes existuje všeobecný názor, že je třeba mnoho dřívějších rozhodnutí s využitím vědeckých poznatků revidovat. Však štábní nácviky, které proběhly v dubnu a květnu 2001, byly ve svých záměrech střídmější, i když jsme si opět tak trochu „hráli“ na záchránce Evropy.

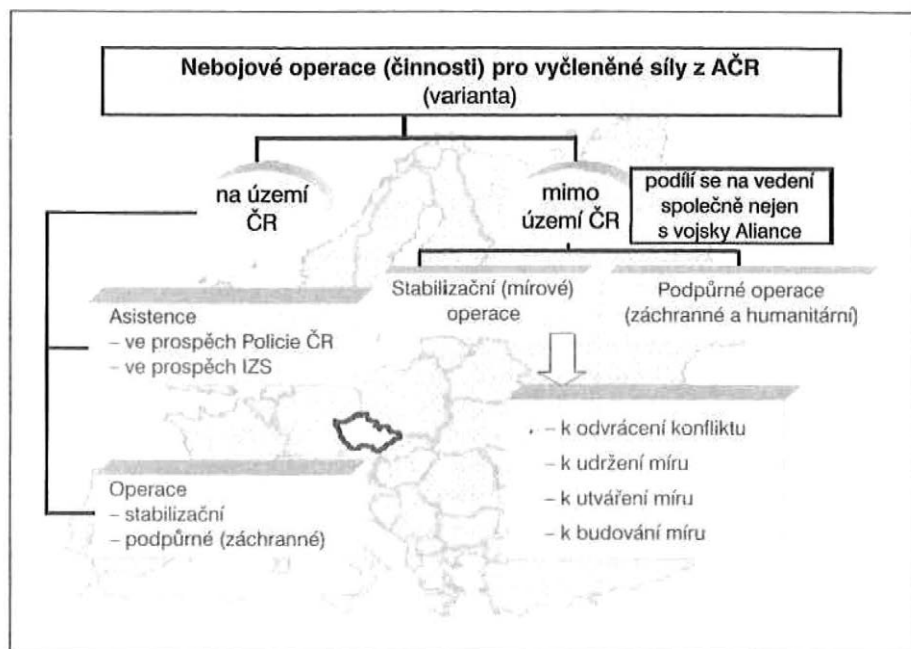
Vyčleňování sil do nebojových operací (činností)

V **národních podmínkách** se armáda v nedávné historii několikrát podílela na akcích (operacích) Policie České republiky (např. při zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky v Praze) nebo při aktivaci integrovaného záchranného systému (IZS), jelikož patří do jeho „ostatních“ složek. V tomto případě se jednalo o vyčlenění určitého počtu vojáků, techniky, materiálu, specialistů a nešlo o nasazení organické jednotky nebo uskupení s orgánem velení v čele.

Z tohoto důvodu šlo o „posílení“ neboli **asistenci** v něčí prospěch. Mohou však nastat situace, kdy pouhá asistence nepostačí a je vyžádána armáda k provedení paralelní, souběžné operace s operací Policie České republiky (ke stabilizaci situace formou **stabilizační operace**) nebo **operace podpůrné (záchranné)**, jež se může vést souběžně s aktivovaným IZS při rozsáhlých živelních pohromách (jako byly např. povodně v roce 1997) nebo průmyslových haváriích atd.

Obr. 2

Obr. 3

O (nebojové) operaci v tomto případě hovoříme tehdy, pokud je zasazeno vyčleněné uskupení sil a k jehož velení je určen zodpovědný orgán velení. Jde tedy o formu použití sil, která je sice blízká z hlediska procesu a systému velení operacím bojovým (úkoly se plánují, organizují, plní a kontrolují), ale z hlediska použití sil a prostředků se liší, zvláště v operacích podpůrných (záchraných). Ve stabilizačních operacích se dokonce síly a prostředky vyčleněných vojsk také používají z hlediska uplatnění vojenské síly, přičemž se cíle (stabilizovat a uklidnit situaci) dosahuje ve střetnutí s neklasickým protivníkem (oponentem).

Obr. 3 znázorňuje i případy, kdy se do obou typů nebojových operací vyčleňují síly AČR v **mezinárodním měřítku**, tedy mimo vlastní teritorium. Při těchto typech operací nehraje úlohu naše členství v NATO. Podle mého názoru je reálné, že se těchto operací (mírových, které jsou operacemi stabilizačními, a podpůrných, resp. záchraných a humanitárních) bude zúčastňovat podstatně menší kontingent sil z AČR.

Na následujícím **obr. 4** jsou uvedeny příklady vyčlenění. Z toho důvodu, že trvání mírových operací, ale třeba i humanitárních akcí může být časově delší v porovnání s běžnými nasazeními vojsk (zkušenosti z mírových operací na území bývalé Jugoslávie jsou toho dokladem), organizuje se **rotace sil**, což je úkol nadmíru složitý v tom, že se musí vždy kalkulovat s dvoj až trojnásobnou hodnotou vyčleněných vojsk pro jejich střídání, přípravu a odpočinek. Samozřejmostí je úměrné vyčlenění podpůrných a zabezpečovacích sil (vojskové letectvo, zvláště k dopravním a průzkumně-pátracím úkolům, síly a prostředky logistiky, prostředky vojenského zdravotnictví, vojenskou policii a další).

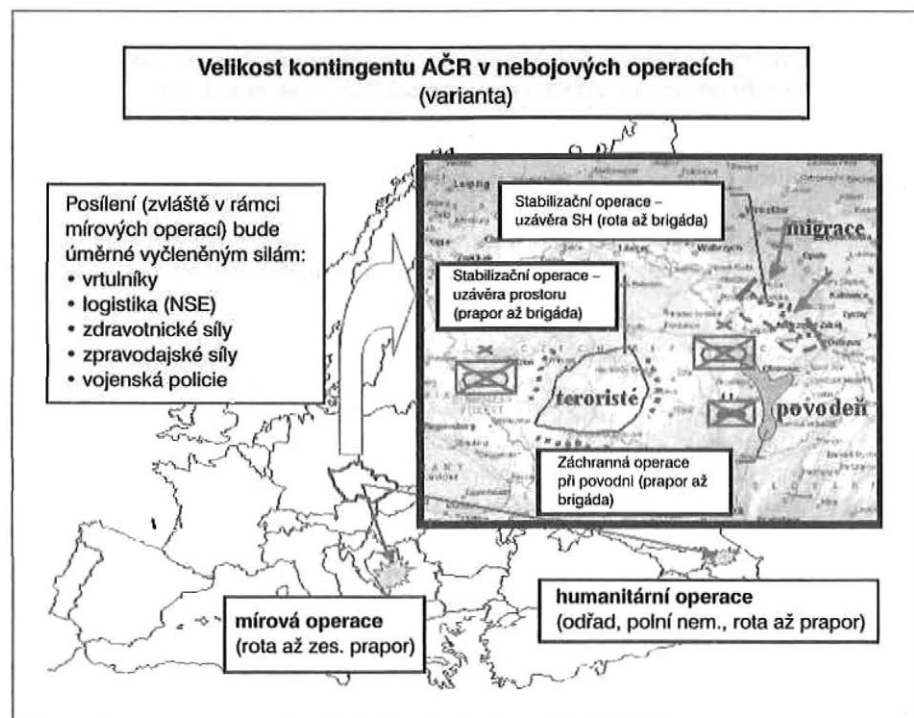
České zkušenosti z mírových operací dokazují, že vyčlenění dvou kontingentů z AČR (jeden v síle zesílený prapor a druhý v síle zesílené roty) je na hranici současných možností armády a státu v mírových podmínkách, včetně nezbytně připravené rotace sil.

Jiná situace však může nastat v případě, že na území ČR vypukne krizová situace, jež si vyžádá vyhlášení jednoho z krizových stavů („stavu nebezpečí“ v duchu krizového zákona, „nouzového stavu“ nebo dokonce „stavu ohrožení státu“ na části nebo celém teritoriu České republiky).

Požadavek na vyčlenění sil může být v těchto situacích podstatně vyšší. V případě rozsáhlé povodně, jako tomu bylo v roce 1997, může být organizována paralelně se zasazeným IZS záchranná operace, které se mohou zúčastnit vojska v síle až zesílené brigády nebo i ve větší síle. Stabilizační operace k izolaci prostoru, ve kterém se např. nacházejí teroristické skupiny, nebo k uzavření státní hranice před silným přílivem migrantů, si může vyžádat vyčlenění uskupení např. v síle zesílené brigády i více.

Ke schopnostem AČR

Vrátím se k citaci z Bezpečnostní strategie České republiky z úvodu článku. Hovoří se v ní o budování a přípravě AČR, aby byla *schopna* reagovat na bezpečnostní hrozby samostatně nebo s alianční podporou a současně *schopna* se podílet na dvou paralelně probíhajících mírových operacích, včetně rotace, a to v takových počtech, které dovolí ekonomické možnosti státu.

Obr. 4

Slůvko „současně“ je v citaci s velkou pravděpodobností míněno ve vztahu k *přípravě* AČR a ne, jak se občas v diskusích na téma „Co nám zbude k obraně státu, jestliže vyčleníme až dva kontingenty do mírových a dalších operací?“.

Podle mého názoru není relevantní a systémově správné, jestliže se vytváří různé varianty či scénáře vyčleňování a použití sil, přičemž se uvažují situace s vojenským i nevojenským ohrožením současně. Není možné podceňovat intelektuální úroveň představitelů NATO a předpokládat, že by požadovali k vyčlenění a zabezpečení kontingent sil AČR, např. v síle brigády, k zasazení do operace mimo čl. 5 a další kontingent v síle praporu do mírové operace, přičemž by ČR měla mít zachování *schopnost* plnit úkoly v rámci zajištění kolektivní obrany podle čl. 5 Severoatlantické smlouvy (např. *schopnost* přijmout síly posílení Aliance na vlastním teritoriu apod.).

V míru se bude ČR podílet na tolika operacích a různých záchranných a humanitárních akcích, včetně rotace, kolik jich AČR bude moci zabezpečit personálně a kolik jich ekonomika státu unese. Pro vyčleňování sil mimo území státu by měla být limitujícím faktorem schopnost AČR k pohotovému zásahu formou nebojové operace (podpůrné i stabilizační) v rámci teritoria ČR. A naopak, při takovém vojensko-politickém vývoji v Evropě, kdy bude existovat určitá pravděpodobnost eskalace krizového vývoje a kdy by se teritorium státu mohlo octnout v bojové či podpůrné zóně eventuálního vojenského konfliktu s protivníkem namířeným proti členské zemi nebo více zemím NATO, nebude po ČR a armádě nikdo požadovat kontingent k zasazení do mírové operace.

Bylo mi dopřáno se seznámit s poslední verzí nově zpracovávané Vojenské strategie České republiky, tedy dokumentu, který by měl mít deklarativní povahu a měl by být určen pro civilní i vojenskou veřejnost v ČR i v zahraničí. A právě část věnovaná *schopnostem* ozbrojených sil, zvláště pak pozemních sil, bude muset doznat změn, a to směrem k vyšší srozumitelnosti i pro laiky.

Podatřeným počínem je naopak zavedení pojmu „alianční obrana“ ve spojení s určením ozbrojených sil (přesněji by bylo armády), který snad konečně jasně deklaruje způsob obrany ČR (koketování se samostatnou obranou bylo doposud zbytečným mlčením smyslu našeho vstupu do NATO). V tomto směru je podle mého názoru „Vize rozvoje České republiky do roku 2015“ zasažena starým operačním myšlením (z let 1990 až 1999).

* * *

Článkem jsem chtěl upozornit na skutečnost, že vyčleňování sil AČR ve prospěch různých subjektů bylo, je a i v budoucnu bude běžnou praxí. V podmínkách případného vojenského ohrožení ČR a Aliance půjde o jeden z nejdůležitějších a v pořadí plněných úkolů o jeden z prvních úkolů národního velení ve společný prospěch celé Aliance. Při vyčleňování sil mimo území státu ve prospěch mnohonárodních operačních uskupení k vedení mírových operací (včetně operací k vynucení míru), záchranných a humanitárních akcí, bychom měli mít v AČR zachování schopnost k okamžitému poskytnutí asistenčních sil nebo k jejich zasazení formou jakéhokoliv typu nebojové operace k řešení nenadálých nevojenských krizí, které si však vyčlenění sil AČR mohou vyžádat.

Použitá literatura:

- Bezpečnostní strategie České republiky - 2001, Vojenské rozhledy č. 2/2001.
- Vize rozvoje České republiky do roku 2015, Praha, prosinec 2000.
- Vojenská strategie České republiky, pracovní verze z března 2001.
- Doktrína Armády ČR, Vojenské rozhledy č. 1/2001.